

Negyedik díjazott

HAJÓS ALFRÉD
sportemberi és építészeti tevékenysége
MAGYAR ÖRÖKSÉG

Hajós Alfréd (1878-1955)
építész, olimpiai bajnok

1896-ban Európában két főváros égett egyszerre lázban. Athén készült az újkor első olimpiájára, Budapest pedig a magyar honfoglalás ezredik évfordulójára. Hajós Alfréd ebben az évben a budapesti József Nádor Műszaki Egyetem első éves építész hallgatója volt, aki úgy ünnepelte meg nemzete nevezetes évét, és örvendeztette meg hazája népét, hogy száz méteren és ezerkétszáz méteren mindenkinél gyorsabban úszott a világon. Így lett a magyar- és a világsport első úszó olimpiai bajnoka. Bajnoki fotóján a Sportmúzeumban mintegy harminc érem borítja be úszódresszes mellkasát.

1899-es diploma-átvétele után az aktív versenyzést ugyan abbahagyja, de intenzív tervezői munkája közben rendszeres sportújságírást folytat, és egy ideig a Magyar Olimpiai Bizottság vezetésében is közreműködik.

Alpár Ignác és Lechner Ödön – korabeli vezető magyar építészek – irodájában mélyíti el szakmai ismereteit is, figyeli a hazai és európai építészet alakulását, a historizmusból való kilábalás küzdelmeit, a hagyomány és a modernség egyidejű vállalásának hatalmas kihívását. Olyan pályázatokat nyer, mint a Balassagyarmati Törvényszék, a Miskolci Megyei Takarékpénztár, a Magyar Folyam és Tengerhajózási Részvénytársaság budapesti székháza és a Debreceni Kereskedelmi Kamara székháza megvalósítására kiírtakat. Tervei szerint pedig meg is épül a debreceni Aranybika szálló, a Lőcsei Gimnázium, a Református Egyház Zsinat Központjának épülete Budapesten, a Munkácsy utcai Vendégház ugyanitt. Közös jellegzetességük az egyszerű, tiszta formálás, a nemes anyaghasználat, a környezethez való tapintatos illeszkedés. Ezek a gesztusok mindmáig megszívlelendő erények.

Eközben az 1924-es párizsi olimpia szellemi versenyén Lauber Dezsővel közös stadiontervével ezüstérmet nyer úgy, hogy az arany fokozatot nem adják ki. Majd annak az újat kereső építészcsoporthoz lesz a tagja, amelyik a pasaréti Napraforgó utcában megkísérli a korszerű családi ház építkezés egyik lehetséges útját megtalálni. Visszhangja európai méretű volt. Ma ez az utca, lehangoló műszaki állapota ellenére is, műemléki védettségű. Tervezett háza a 17-es számú telken áll.

Első jelentős sportlétesítménye az UTE stadion újpesten, ám ebben a műfajban igazi főműve a Margitszigeti Sportuszoda, korabeli nevén a Nemzeti Úszócsarnok. Meghirdetett pályázatát a magyar építész szakma színe-világa előtt nyerte el; mint e témakör funkcionális, anyagbéli és esztétikai ismérveinek legbensőbb ismerője. Sorsának így vált különleges ajándékává az a tény, hogy egy igazi úszófenomén építhette meg a világ akkor legjobbnak, legszebbnek tartott versenyhelyét.

Minderre csak egy olyan személyiség lehetett képes, akiben a rendkívüli fizikai képességek, a példás akaraterő és az építész szellem alkotóképessége egy időben és a legmagasabb fokon

voltak jelen. Pontosan tudta is, mekkora lehetőséget kapott akkor, amikor az uszoda helyét a főváros egyik legcsodálatosabb helyén jelölték ki: a romantikus szigeten. Mesterien élt az alkalom adta eséllyel, hiszen Budapest egyik legszebb, legmaradandóbb, kora modern középületét tervezhette meg, melynek nem csak az újdonságnak tekinthető nézőterés alaprajza keltett elismerést, hanem homlokzatainak forradalmian új alakítási elve még inkább. Ennek jegyében a négy homlokzat a Dunára, fogadótérre, fákkal borított oldalra és a később csatlakoztatott nyitott uszodára néző arca egyenként is harmonizált a meghatározó környezettel úgy, hogy kötelező építészeti egysége mégis töretlen maradt. Eszközéül a függőleges és vízszintes osztások eltérő ritmizálását, a vörösesbarna klinkertégla természetközelségét és a finom színeltérések visszafogottságát hívta segítségül. Az épület sokáig európai etalonként szolgált a sportintézmények tervezési programjainak megfogalmazásánál. Belső terei emberségesen monumentálisak, megvilágításuk ideális, kiszolgáló-terei mindmáig kifogástalanul funkcionálnak.

1930-ban tervsorozata helyet kap a Liegi Nemzetközi Építészeti Kiállításon, ahol nagy sikert arat. Ezután további sporttelepek elképzeléseit veti papírra, közülük megépül a miskolci, pápai, szegedi, kaposvári, balassagyarmati, győri, mátészalkai sporttelep, és elgondolásai alapján strand épül Újpesten és Pünkösdfürdőn.

1949-ben a Budapesti Műszaki Egyetem, alma-materének jogutódja aranydiplomával tünteti ki. Egész további életében, fontos középületeinek és lakóházainak tervezése mellett, aktív és önzetlen sportközéleti munkát végez, mindvégig áldozatos, kedves és részletkérdésekben is járatos társadalmi munkásként. Kevesen tudják, hogy ő vetette fel először a Népstadion megépítésének gondolatát. Tervezésének egyik meghatározó szakértője volt.

Hajós Alfréd az építész, olimpiai bajnok kivételes kettős csillag volt. Azóta is ott úszik a magyar építészettörténet és sport kék égboltján, azon a fölény boruló, karácsonyt váró virtuális tengeren, ahol a Magyar örökségek vitorláit fújja a történelmi szél.

Fekete György
belsőépítész, egyetemi tanár, akadémikus

Életrajz

Hajós Alfréd; 1905-ig Guttman Arnold (*1878. február 1. Bp., +1955. november 12. Bp.) építésmérnök, úszó, labdarúgó. A Markó utcai főreáliskola elvégzése után a budapesti Műegyetemen tanul. 1896: olimpiai bajnok a 100 m és 1 200 m gyorsúszásban. Az olimpia után – folytatva egyetemi tanulmányait – még bajnoki érmezt szerez síkfutásban, gátfutásban, diszkoszvetésben. Tagja az első magyar labdarúgó csapatnak (BTC), mellyel megnyerik az első hivatalos bajnokságot, a csapat csatársorában Hajós Alfréddal. Az Ausztria elleni első hivatalos válogatott labdarúgó mérkőzésen a magyar csapat jobbszélsője Hajós Alfréd. 1899-ben a budapesti műegyetemen építésmérnöki oklevelet szerez, ezután felhagy az aktív sportolással. 1899-től Alpár Ignác, majd Lechner Ödön építészeti irodájában alkalmazott mérnök. 1904-től Villányi Jánossal közösen önálló építészeti irodát tart fenn. 1903-1908: a *Pesti Napló* munkatársa, rovatvezetője, 1904-1906: a *Sportvilág* szerkesztője. Tervezője többek között a Margit szigeti Sportuszodának (melynek hivatalos neve ma Hajós Alfréd uszoda), az újpesti UTE stadionnak, a debreceni Aranybika szállónak. 1945 után Budapesten vezeti a Vajdahunyad vár, a Tözsdepalota, valamint több más középület helyreállítási munkáit.